

Soluția Avocatului Poporului la petițiile având ca obiect neconstituționalitatea art. 2, în integralitatea sa, și a art. 2 alin. (6), în special, din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, prin care se invocă încălcarea art. 1 alin. (5) și a art. 16 alin. (3), art. 37 și art. 40 din Constituție

A. Obiectul petițiilor

Prin cele 51 de petiții formulate s-a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate în privința art. 2 din Legea nr. 208/2015 pentru următoarele argumente:

1. Prevederile **art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015**, potrivit căroră *"Nu pot fi aleși persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin lege"* **introduc noi interdicții** ale exercitării drepturilor electorale (dreptul de vot și dreptul de a fi ales) adăugând astfel la textele constituționale ale art. 36 și art. 37. Totodată, se arată că, deoarece textul nu face trimitere la art. 66 alin. 1) lit. a) din Codul penal, se poate înțelege că persoanele nu au dreptul de a fi alese dacă li s-a interzis *"dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfășura activitatea de care s-au folosit pentru săvârșirea infracțiunii"* sau *"dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public"*. În esență, petenții susțin că textul constituie o extensie de la interdicția de a ocupa orice altă funcție publică, la interdicția de a fi ales în Camera Deputaților sau Senat.

2. Textele criticate ar conține sintagme eronate contrare prevederilor constituționale, arătând că art. 2 alin. (6) folosește sintagma „*nu pot fi aleși*” în loc de sintagma „*au dreptul de a fi aleși*”, prevăzută de art. 37 din Constituție.

3. Dispozițiile sunt neclare, imprecise, respectiv lipsite de previzibilitate, fiind contrare art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală motivat de faptul că sintagmele „*alte funcții publice*” precum și „*sau prin lege*” nu sunt definite nici în cuprinsul acestui articol, nici în cuprinsul altor acte normative. Se apreciază că textul este greșit formulat, înțelegându-se că prin lege (în lipsa unei hotărâri judecătorești) se poate interzice dreptul de a fi ales, în alte condiții decât cele prevăzute de art. 16 alin. (3), art. 37 și art. 40 din Constituție.

4. Prevederile **art. 2 alin. (2) din Legea nr. 208/2015**, conform cărora „*Cetățenii români au dreptul de vot și de a fi aleși, indiferent de rasă, sex, naționalitate, origine etnică, limbă vorbită, religie, opinie politică, avere sau origine socială, conform Constituției și legislației în vigoare*” sunt apreciate ca fiind neconstituționale prin raportare la art. 1 alin. (5), art. 16 alin. (1)-(3), art. 37 și art. 40 din Constituție, motivat de faptul că nu ar fi prevăzută în Legea fundamentală și constituie astfel o adăugire la textul Constituției. În plus, se arată că această enumerare este restrictivă înțelegându-se că se pot face alte deosebiri decât cele enumerate.

5. Petenții apreciază că prevederea cuprinsă la art. 2 alin. (6) lit. b) din Legea nr. 208/2015 potrivit căreia „*Nu pot fi alese persoanele care fac parte din categoriile prevăzute la alin. (5)*”, printre care sunt enumerați și debilizii sau alienații mintal, este discriminatorie deoarece parlamentarii nu sunt supuși unor examinări medicale. Menționăm că potrivit alin. (5) la care textul face trimitere are următorul conținut: „(5) *Nu au drept de vot: a) debilizii sau alienații mintal, puși sub interdicție; b) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a alege, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă.*”

6. O altă critică de neconstituționalitate adusă art. 2 din Legea nr. 208/2015 are în vedere lipsa condiției de a avea domiciliul în țară prevăzută de art. 16 alin. (3) din Legea fundamentală, potrivit căreia *„Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară”*.

B. Prevederile legale criticate

Art. 2 din Legea nr. 208/2015 are următorul conținut:

„(1) Alegerile parlamentare în România se desfășoară cu respectarea caracterului universal, egal, direct, secret și liber exprimat al votului, în condițiile prezentei legi.

(2) Cetățenii români au dreptul de vot și de a fi aleși, indiferent de rasă, sex, naționalitate, origine etnică, limbă vorbită, religie, opinie politică, avere sau origine socială, conform Constituției și legislației în vigoare.

(3) Cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate își exercită dreptul de vot în condițiile prezentei legi.

(4) Cetățenii români au drept de vot de la vârsta de 18 ani, dacă această vârstă a fost împlinită până în ziua alegerilor inclusiv.

(5) Nu au drept de vot: a) debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție; b) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a alege, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă.

(6) Nu pot fi aleși: a) cetățenii care fac parte din categoriile prevăzute la art. 40 alin. (3) din Constituția României, republicată; b) persoanele care fac parte din categoriile prevăzute la alin. (5); c) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin lege”

C. Textele constituționale incidente

➤ **art. 1 alin. (5):** „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

➤ **art. 16 alin. (3) teza I:** „Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară”.

➤ **art. 36 - Dreptul de vot:** „(1) Cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv. (2) Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale”.

➤ **art. 37 - Dreptul de a fi ales:** „(1) Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3). (2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României”.

D. Demersuri întreprinse

În vederea soluționării celor 51 de petiții și pentru a analiza dacă sunt îndeplinite cerințele constituționale și legale pentru sesizarea Curții Constituționale, Avocatul Poporului s-a adresat, în ordinea atribuțiilor în materie, următoarelor autorități: Agenției Naționale de Integritate, Procurorului General, Curții de Apel București, Înaltei Curți de Casație și Justiție, Comisiei juridice, de disciplină și imunități din cadrul Camerei Deputaților, Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunități și validări din cadrul Senatului României, Consiliului Legislativ și Ministrului Justiției.

De asemenea, Avocatul Poporului i-a informat pe domnii: Klaus IOHANNIS, Președintele României; Dacian Julien CIOLOȘ, Prim-Ministru; Călin POPESCU-TĂRICEANU, Președintele Senatului; Florin IORDACHE, Președintele Camerei Deputaților; Daniel HORODNICEANU, Procuror șef al Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pe doamna Laura Codruța KÖVESI, Procuror șef al Direcției Naționale Anticorupție.

Din răspunsurile primite de la Consiliul Legislativ, Ministrul Justiției, Agenția Națională de Integritate, Parchetul General și din practica Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții de Apel București, precum și din precizările făcute de Grupurile Parlamentare PNL a rezultat, în principal, faptul că textele de lege criticate în cele 51 de petiții nu sunt afectate de vicii de neconstituționalitate pentru motivele invocate de petenți.

În schimb, Comisiile juridice ale Camerei Deputaților și Senatului ne-au comunicat că sunt elemente suficiente pentru ridicarea unei excepții de neconstituționalitate.

E. În atare condiții, având în vedere răspunsurile primite, menționăm următoarele:

Referitor la alegeri, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție stabilește că **sistemul electoral** se reglementează prin **lege organică**. Așadar, constituentul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare și de desfășurare a procesului electoral, **modalitățile concrete de exercitare a dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, cu respectarea condițiilor impuse de Constituție.**

Condițiile de fond și de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituțional, de **art. 16 alin. (3), art. 37 (care trimite la prevederile art. 36)**

și art. 40, precum și la nivelul legislației infraconstituționale, de norme cuprinse în aceleași legi electorale, care se subordonează condițiilor generale constituționale și le dezvoltă, totodată, după criteriul funcției publice electivă pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Deciziile nr. 61/2010 și nr. 288/2016).

În cazul analizat, sunt incidente mai multe prevederi legale, și anume:

***art. 2 alin. (6) și art. 52 alin. (12) și alin. (14) din Legea nr. 208/2015** privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, având următorul conținut:

- **art. 2 alin. (6):** „Nu pot fi aleși: a) cetățenii care fac parte din categoriile prevăzute la art. 40 alin. (3) din Constituția României, republicată; b) persoanele care fac parte din categoriile prevăzute la alin. (5); c) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin lege”;

- **art. 52 alin. (12):** „Declarația de acceptare a candidaturii va cuprinde circumscripția electorală în care candidează, numele, prenumele, codul numeric personal, partidul politic sau alianța care l-a propus, profesia, ocupația și apartenența politică a candidatului, consimțământul expres al acestuia de a candida pentru funcția respectivă, precum și precizarea că întrunește condițiile prevăzute de lege pentru a candida”;

- **art. 52 alin. (14):** „Nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condițiile prevăzute de lege pentru a fi alese”;

***art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010**, modificată și completată: „(2) Persoana eliberată sau destituită din funcție potrivit prevederilor alin. (1) sau față de care s-a constatat existența conflictului de interese ori starea de

incompatibilitate este decăzută din dreptul de a mai exercita o funcție sau o demnitate publică ce face obiectul prevederilor prezentei legi, cu excepția celor electorale, pe o perioadă de 3 ani de la data eliberării, destituirii din funcția ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului. Dacă persoana a ocupat o funcție eligibilă, nu mai poate ocupa aceeași funcție pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului. În cazul în care persoana nu mai ocupă o funcție sau o demnitate publică la data constatării stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese, interdicția de 3 ani operează potrivit legii, de la data rămânerii definitive a raportului de evaluare, respectiv a rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii judecătorești de confirmare a existenței unui conflict de interese sau a unei stări de incompatibilitate”.

În context, este necesar a se avea în vedere **Decizia nr. 418/2014 a Curții Constituționale** prin care aceasta a constatat că prevederile **art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010** privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative **sunt constituționale în măsura în care sintagma „aceeași funcție” se referă la toate funcțiile eligibile prevăzute de art. 1 din aceeași lege și nicio autoritate nu poate ignora înțelesul constituțional astfel stabilit.** În considerentele acestei decizii, instanța de contencios constituțional a reținut că prevederile legale criticate reprezintă **garanții ale imparțialității autorităților publice și a membrilor consiliilor locale în exercitarea atribuțiilor lor.** Potrivit art. 16 alin. (3) din Constituție, funcțiile și demnitățile publice pot fi ocupate doar „*în condițiile legii*”. Curtea Constituțională a arătat că **acest conflict de interese privește toate categoriile de funcționari publici, precum și funcțiile și demnitățile publice din sfera celor trei puteri ale statului, evident prin prisma atribuțiilor care caracterizează fiecare funcție în parte.**

În considerentele aceleiași decizii, Curtea a observat că, pentru a integra prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua în litera și spiritul Legii nr. 176/2010, astfel încât acestea să corespundă voinței reale avute în vedere de legiuitor la momentul adoptării lor, conținutul acestora trebuie interpretat în sensul că odată constatată definitiv existența unei stări de incompatibilitate sau conflict de interese, **persoana în sarcina căreia această stare a fost stabilită decade din dreptul de a mai ocupa orice altă funcție eligibilă**, prevăzută de art. 1 din lege, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului. Curtea a menționat că, în litera și spiritul legii, poate subzista doar interpretarea potrivit căreia o persoană care a ocupat, spre exemplu, funcția de consilier local sau județean și cu privire la care s-a constatat starea de incompatibilitate sau încălcarea regimului privind conflictul de interese nu mai poate ocupa, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului, nicio altă funcție eligibilă (spre exemplu, senator, deputat, primar, consilier local etc.).

De asemenea, s-a constatat că **numai în această interpretare prevederile de lege supuse controlului de constituționalitate sunt conforme dispozițiilor art. 16 alin. (3) din Legea fundamentală, potrivit cărora funcțiile și demnitățile publice pot fi ocupate în condițiile legii**. Într-adevăr, Constituția lasă la aprecierea legiuitorului ordinar stabilirea condițiilor de ocupare a funcțiilor și demnităților publice, însă acesta trebuie să se conformeze cerințelor de claritate și precizie ale normei. În același timp, doar în această interpretare, sintagma „*aceeași funcție*” îl poate avertiza în mod inechivoc pe destinatarul său asupra gravității consecințelor nerespectării enunțului legal pe care îl cuprinde, astfel încât dreptul la ocuparea și exercitarea funcțiilor publice eligibile să nu rămână teoretic și iluzoriu.

Față de cele de mai sus, observăm că jurisprudența Curții Constituționale este fermă și consecventă în a reține faptul că **interdicția de a mai ocupa aceeași funcție eligibilă pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului are în vedere toate funcțiile eligibile, reprezintă o sancțiune cu natură juridică distinctă și nu contravine normelor constituționale privind dreptul de a fi ales**

și restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, subliniind în considerentele deciziei menționate (Decizia nr. 418/2014) faptul că nicio autoritate nu poate ignora înțelesul constituțional astfel stabilit.

*

* *

Din examinarea dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 208/2015, prin raportare la prevederile art. 37 din Constituție, constatăm că acestea nu cuprind reglementări de natură să afecteze dreptul de a fi ales, răspunzând exigențelor impuse în jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului, astfel cum vor fi dezvoltate în continuare.

În legătură cu **drepturile electorale fundamentale**, respectiv **dreptul de vot și dreptul de a fi ales**, în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1013/2012 și Decizia nr. 503/2010), s-a statuat că, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, potrivit căruia sistemul electoral se reglementează prin lege organică, *legiuitorul ordinar are competența exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 și 40 din Legea fundamentală, să dezvolte, la nivelul legislației infraconstituționale, condițiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcții publice electivă*. În virtutea textelor constituționale menționate legiuitorul are competența exclusivă de a stabili modalitățile și condițiile de funcționare a sistemului electoral. Din aceeași jurisprudență, rezultă că adăugarea prin lege a unor condiții suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnități publice electivă este motivată de importanța acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului și de ideea unei reprezentări responsabile și eficiente, ca o garanție a reprezentativității acestora.

De asemenea, Decizia nr. 226/2001, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974, precizează că „Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără niciuna dintre discriminările la care se referă art. 2 și fără restricții nerezonabile (...) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor”.

În sensul celor de mai sus, prin Decizia nr. 70/2002, Curtea Constituțională a reținut că „Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice la art. 19 pct. 3 stabilește că exercițiul drepturilor și libertăților poate fi supus unor limitări stabilite prin lege, care sunt necesare apărării securității naționale și ordinii publice. Mai mult, prevederile art. 25 din același pact, referindu-se în mod expres la dreptul de a alege și de a fi ales, precizează că aceste drepturi trebuie să fie exercitate fără restricții nerezonabile, fapt ce implică posibilitatea unor restricții privind exercitarea acestor drepturi”.

Prin **Decizia nr. 536/2016** Curtea Constituțională menționează că, în vederea combaterii fenomenului de corupție, România a ratificat, prin Legea nr. 365/2004, Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, care prevede că *"fiecare stat parte elaborează și aplică sau are în vedere, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, politici de prevenire a corupției eficiente și coordonate care favorizează participarea societății și care reflectă principiile de stat de drept, buna gestiune a problemelor politice și bunurile publice, de integritate, transparență și responsabilitate"* (art. 5 paragraful 1). Astfel, „fiecare stat parte are în vedere, de asemenea, să adopte măsuri legislative și administrative corespunzătoare, compatibile cu obiectivele prezentei convenții și conforme cu principiile fundamentale ale dreptului său intern, cu scopul de a determina criteriile pentru candidatura și alegerea la un mandat public” (art. 7 paragraful 2), iar pentru a lupta împotriva corupției, fiecare

stat parte trebuie să încurajeze în mod special „integritatea, cinstea și răspunderea agenților publici, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic”, sens în care va aplica, „în cadrul propriilor sisteme instituționale și juridice, coduri sau norme de conduită pentru exercitarea corectă, onorabilă și corespunzătoare a funcțiilor publice” (art. 8 paragrafele 1 și 2).

Cu privire la fenomenul corupției, Curtea a statuat, prin Decizia nr. 2/2014, că acesta „este considerat a fi una dintre cele mai grave amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială, cu efecte negative asupra activității autorităților și instituțiilor publice și asupra funcționării economiei de piață. Corupția se constituie într-un obstacol al dezvoltării economice a statului și compromite stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății. În consecință, în ultima perioadă, politica penală declarată a statului a fost aceea de a intensifica eforturile în scopul adoptării unor acte normative în materia combaterii corupției, care, printre altele, să prevadă incriminarea coordonată a tuturor infracțiunilor de corupție la toate nivelurile autorităților și instituțiilor statului”.

Or, în condițiile în care acest efort al autorităților statului de a combate fenomenul de corupție nu are ca rezultat înlăturarea persoanelor condamnate pentru fapte de corupție de la exercițiul autorității de stat, întregul demers legislativ și judiciar apare ca inutil.

*

* *

În ceea ce privește conținutul juridic al noțiunilor „dreptul de a candida” și „dreptul de a exercita funcția”, Curtea Constituțională a precizat că „dispozițiile art. 37 din Constituție, care prevăd dreptul de a fi ales, trebuie coroborate și cu cele ale art. 15 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora «cetățenii

beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea», astfel încât alesul local trebuie să beneficieze și de dreptul de a își exercita netulburat funcția în care a fost ales prin votul electoratului” (Decizia nr. 530/2013).

Cu privire la dispozițiile art. 37 din Constituție, prin **Decizia nr. 775/2014 și Decizia nr. 167/2015**, Curtea a reținut că „dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 alin. (1) din Constituție (...) stabilește la nivel constituțional vocația de a fi ales a oricărui cetățean cu drept de vot care îndeplinește totodată condițiile stabilite de art. 16 alin. (3) din Constituție, adică are cetățenia română și domiciliul în țară, și căruia nu îi este interzisă asocierea în partide politice, potrivit art. 40 alin. (3) din Legea fundamentală. Alin. (2) al aceluiași art. 37 stabilește condițiile de vârstă pe care candidații trebuie să le îndeplinească, raportat la fiecare dintre cele 3 tipuri de mandate prevăzute în text, respectiv pentru Camera Deputaților, Senat și Președintele României. **Art. 16, consacră principiul egalității în drepturi, completează cadrul constituțional ce configurează dreptul de a fi ales în sensul că la alin. (3) legiuitorul constituent a prevăzut expres faptul că «Funcțiile și demnitățile publice (...) pot fi ocupate, în condițiile legii, (...)»**”.

Deciziile amintite ale Curții Constituționale **pun în evidență două aspecte ale dreptului de a fi ales**. Astfel, pe de o parte este avută în vedere **vocația de a fi ales**, în condițiile stabilite de Constituție și de lege, iar pe de altă parte este vizat **dreptul de a exercita în mod netulburat funcția dobândită ca urmare a opțiunii electorale**. Cel din urmă aspect este o consecință firească a dreptului de a fi ales, **FIIND DE NECONCEPUT DREPTUL PERSOANEI DE A PUTEA CANDIDA PENTRU OCUPAREA UNEI FUNCȚII FĂRĂ A GARANTA POSIBILITATEA CONCRETĂ DE A EXERCITA ACEASTĂ FUNCȚIE ÎN LIMITELE STABILITE DE LEGE.** (a se vedea Decizia nr. 66/2016)

Ca atare, cele două noțiuni sunt interdependente, dreptul de a candida fiind condiționat de îndeplinirea condițiilor constituționale și legale pentru exercitarea dreptului de a fi ales. Astfel, potrivit art. 37 din Constituție „(1) **Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).**

(2) **Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României”.**

Din formularea textului constituțional rezultă că **în cadrul procedurii electorale verificarea respectării acestor condiții se face la momentul depunerii candidaturilor. Declarația de acceptare a candidaturii reprezintă manifestarea de voință a persoanei de a-și exercita dreptul de a fi ales și, de aceea, la acest moment trebuie verificată îndeplinirea acestor condiții** (a se vedea Decizia nr. 70/2002 a Curții Constituționale).

F. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

În *Cauza ŽDANOKA contra Letoniei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că drepturile garantate de articolul 3 din Protocolul nr.1 la Convenție sunt cruciale pentru stabilirea și menținerea bazelor unei democrații eficiente și semnificative, **guverdate de statul de drept**. Cu toate acestea, **aceste drepturi nu sunt absolute**. Există loc de „limitări implicite”, iar statelor contractante trebuie să li se acorde o **marjă de apreciere** în acest domeniu. Curtea reafirmă că marja de apreciere în acest domeniu este mare (a se vedea *Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt contra Belgiei Matthews, Labita, și Podkolzina v.*

Letonia, nr. 46726/99). Există numeroase modalități de organizare și de funcționare a sistemelor electorale și o multitudine de diferențe, *inter alia*, în ceea ce privește dezvoltarea istorică, diversitatea culturală și gândirea politică în Europa, de aceea fiecare stat contractant trebuie să le încorporeze în propria sa viziune democratică (a se vedea *Cauza Hirst v. Regatul Unit al Marii Britanii*).

Din aceeași decizie reiese că este, totuși, de competența Curții să stabilească, în ultimă instanță, dacă cerințele articolului 3 din Protocolul nr. 1 au fost respectate; Curtea trebuie să se asigure că **cerințele impuse privind dreptul de vot sau de a candida la alegeri nu reduc exercitarea acestor drepturi într-o asemenea măsură, încât să afecteze însăși esența lor și să le lipsească de eficacitate; că acestea sunt impuse în urmărirea unui scop legitim; și că mijloacele folosite nu sunt disproporționate** (a se vedea *Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt contra Belgia*). În special, orice astfel de condiții nu trebuie să împiedice libera exprimare a oamenilor în alegerea legiuitorului - cu alte cuvinte, ele **trebuie să reflecte sau să nu contravină scopului de a menține integritatea și eficacitatea procedurii electorale care vizează identificarea voinței poporului prin vot universal** (a se vedea *Hirst*, citată mai sus, § 62).

Instituțiile Convenției au avut puține ocazii de a se confrunța cu o presupusă încălcare a dreptului unui individ de a candida la alegeri, adică, așa-numitul aspect "*pasiv*" al drepturilor consfințite de articolul 3 din Protocolul nr.1 la Convenție. În această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că **statele contractante se bucură de o libertate considerabilă în stabilirea normelor constituționale privind statutul membrilor Parlamentului, inclusiv a criteriilor de eligibilitate pentru a candida la alegeri**. Deși au o origine comună în necesitatea de a asigura atât independența reprezentanților aleși, cât și libertatea de alegere a alegătorilor, aceste criterii variază în funcție de factori istorici și politici specifici fiecărui stat. Multiplicitatea situațiilor prevăzute în constituțiile și legislația electorală a numeroaselor state membre ale Consiliului Europei

demonstrează diversitatea posibilelor abordări în acest domeniu. Prin urmare, în vederea aplicării articolului 3, orice legislație electorală trebuie să fie evaluată în lumina evoluției politice a țării în cauză (a se vedea *Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgia* și *Cauza Podkolzina c. Letonia*).

Cu luarea în considerare a celor prezentate, apreciem că nu pot fi reținute criticile de neconstituționalitate formulate în cele 51 de petiții.

Avocatul Poporului,



Victor CIORBEA